

10. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації : Наказ Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>.
11. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : [навч. посіб.] / Г.В. Савицька. – К. : Знання, 2007. – 654 с.
12. Шевчук О.В. Управління фінансовими ресурсами страхових компаній / О.В. Шевчук, В.О. Фастунова // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 2(20). – С. 116–126.
13. Фінанси підприємств : [підручник] / А. М. Поддєрьогін [та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогін ; 8-е вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2013. – 519 с.
14. Білик М.Д., Павловська О.В. Фінансовий аналіз: [навч. посіб.] / М.Д. Білик, О.В. Павловська. – К. : КНЕУ, 2009. – 484 с.
15. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : [підручник] / Ю.С. Цал-Цалко, Ю.Ю. Мороз, О.Г. Денисюк ; 2-ге вид., доп. – Житомир, 2009. – 504 с.
16. Цугунян А.М. Фінансова стійкість страховиків та шляхи її зміцнення / А.М. Цугунян // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2014. – № 2. – С. 45–53.

Кривенцова А. М.

Київський університет ринкових відносин

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ В УКРАИНЕ

Резюме

Раскрыта сущность понятия «финансовое состояние». Приведены теоретические подходы к определению сущности понятия «финансовое состояние». Установлено, что финансовое состояние страховой компании является комплексным понятием, которое определяется признаками взаимодействия и взаимовлияния совокупности производственно-хозяйственных факторов. Определены основные задачи анализа и приведены ключевые этапы диагностики финансового состояния страховых компаний. Выяснено, что анализ финансового состояния страховой организации должен осуществляться на основе общих и специфических показателей.

Ключевые слова: финансовое состояние, финансовое состояние страховщика, показатели финансового состояния, финансовой устойчивости.

Krivotsova A. M.

Kyiv University of Market Relations

IMPROVING OF THE ESTIMATING IN FINANCIAL CONDITION OF THE INSURANCE COMPANIES AT PRESENT STAGE IN UKRAINE

Summary

The article reveals the essence of the concept of „financial position”. Theoretical approaches to defining the essence of the concept of „financial position”. Established that the financial position of insurance companies is a complex concept, which is defined signs of interaction and mutual influence of aggregate production and economic factors. The basic problem analysis and diagnosis of key stages are the financial condition of insurance companies. It was found that the analysis of the financial condition of the insurance company should be based on general and specific indicators.

Keywords: financial position, financial condition of the insurer, indicators of financial condition, financial stability.

УДК 658.012.4:336.14

Мельничук Н. Ю.

Національна академія статистики, обліку та аудиту

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

Розглянуто теоретичні засади здійснення бюджетного менеджменту на сучасному етапі розвитку. Виокремлено та охарактеризовано головні складові бюджетного менеджменту. Досліджено трактування суті дефініції «бюджетний менеджмент» різними вітчизняними науковцями. Запропоновано власний підхід розуміння суті досліджуваної категорії. Доведено, що базою для розвитку бюджетного менеджменту є його функції та принципи.

Ключові слова: управління, бюджет, органи управління, бюджетний менеджмент, функції бюджетного менеджменту, складові бюджетного менеджменту.

Постановка проблеми. Найважливішою умовою ефективного функціонування економіки України є раціональне та ефективне використання фінансових ресурсів, які зосереджуються в бюджеті. У бюджетну

систему держави мобілізується близько 30% ресурсів, що створюються в країні. Цим обумовлюється велике значення управління фінансами бюджетної сфери у соціально-економічному розвитку країни.

Незважаючи на те що на сьогодні в Україні впроваджені передові технології оперативного управління бюджетними коштами в органах Державної казначейської служби України, існують проблеми щодо ефективного та результативного використання бюджетних коштів. Тому дослідження особливостей бюджетного менеджменту є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні засади бюджетного менеджменту досліджували такі вітчизняні науковці: Благун І., Галушка Є., Зварич М., Зеленський С., Забаштанський М., Коваленко Л., Клець Л., Миронова Т., Михайленко С., Могиляк П., Опарін В., Панкевич Л., Сафонова Л., Скляр І., Федосов В., Фролов С., Хомічак Б. Проте дані наукові дослідження стосуються окремих складових бюджетного менеджменту, тому нашим завданням є комплексне вивчення суті бюджетного менеджменту на сучасному етапі розвитку України.

Рис. 1. Складові бюджетного менеджменту

Джерело: складено автором

Рис. 2. Класифікація державних органів, які задіяні в бюджетному менеджменті

Джерело: складено автором

Мета статті полягає у поглибленні концептуальних засад бюджетного менеджменту на сучасному етапі розвитку України.

Досягнення вказаної мети зумовило необхідність вирішення таких завдань: поглибити теоретико-методичні засади бюджетного менеджменту; розкрити особливості його організації в Україні; розглянути сутність дефініції «бюджетний менеджмент» за різними авторами; запропонувати власне трактування досліджуваної категорії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бюджетний менеджмент є важливим інструментом державного регулювання діяльності органів влади. При цьому ефективна організація системи управління за виконанням бюджету сприяє реалізації цілей, своєчасному виявленню та усуненню відхилень, створює мотивацію до результативного виконання своїх обов'язків органами державної та місцевої влади, дозволяє вчасно виявляти негативні тенденції в процесі управління, зменшувати ризик виникнення негативних явищ під час формування та використання фінансових ресурсів бюджету, а також підтримувати ефективність управління фінансовими ресурсами на належному рівні.

Головною метою бюджетного менеджменту є забезпечення ефективного та результативного управління фінансовими ресурсами в бюджетній сфері.

Бюджетний менеджмент є досить молодого галуззю економічної науки, яка бурхливо розвивається. Він являє собою складну, багаторівневу систему (рис. 1).

Як видно з рис. 1, держава реалізує політику бюджетного менеджменту за допомогою органів управління. Уважаємо, що в залежності від ролі та функцій варто виокремити три групи органів, які здійснюють бюджетний менеджмент (рис. 2): представницькі; загальнодержавні; органи оперативного управління.

Між представницькими, загальнодержавними та органами оперативного управління існує тісний взаємозв'язок.

Так, Верховна Рада України приймає закон України про Державний бюджет на поточний рік, Президент України підписує закони, укази. У свою чергу, Кабінет Міністрів України забезпечує виконання бюджету України, а Міністерство фінансів України здійснює загальну організацію та управління виконанням державного бюджету, координує діяльність учасників бюджетного процесу [6, с. 15].

Крім органів управління до системи бюджетного менеджменту також входять й інші складові: планування, облік, звітність, контроль, бюджетне забезпечення (рис. 1). Усі ці складові тісно взаємопов'язані між собою в бюджетному процесі, кожна віді-

грає вкрай вагомим місцем, адже виконати бюджет означає сформувати його бездефіцитну дохідну частину (забезпечити надходження податків та платежів, згідно з чинним законодавством), профінансувати ефективно видатки, затверджені в бюджеті, забезпечити результативне управління фінансовими ресурсами в бюджетній сфері.

Надзвичайно важливе значення при цьому відіграє бюджетне забезпечення, яке дає можливість регулювати відносини щодо забезпечення населення необхідним комплексом знань щодо формування та використання фінансових ресурсів бюджетів різних рівнів. Відповідно до рис. 1, можна побачити, що на сьогодні варто виокремлювати такі види бюджетного забезпечення: інформаційне, організаційне, методичне, регуляторне.

Інформаційне забезпечення надає змістовну, достовірну і оперативну інформаційну базу, яка слугує основою для прийняття оптимальних управлінських рішень щодо використання бюджетних коштів уповноваженими на те органами.

Організаційне забезпечення передбачає створення (удосконалення) діючих та забезпечення ефективного функціонування окремих елементів організаційної системи управління бюджетом, а також організаційного механізму управління бюджетними коштами або їх сукупності в цілому у відповідності до обраних стратегій таким чином, щоб ці організаційні елементи системи виступали як елементи стратегічного розвитку країни в цілому.

Методичне забезпечення – сукупність документів організаційного, організаційно-методичного, організаційно-розпорядницького, технічного, техніко-економічного та економічного характеру, а також нормативно-довідкові матеріали та інші

документи, затверджені у встановленому порядку органами управління щодо ефективного та цільового використання бюджетних коштів.

Регуляторне забезпечення – це вид забезпечення, який включає нормативно-правові акти, що регулюють бюджетні відносини в Україні та сприяє пошуку шляхів удосконалення існуючих й створюваних нових правових норм, необхідних для виконання принципово нових завдань у сфері управління бюджетом. Серед найважливіших законодавчих актів особливе місце посідає Бюджетний кодекс України, який у комплексі поєднує і регламентує всі стадії бюджетного процесу і визначає загальні засади управління фінансовими ресурсами.

На сьогодні кожна система управління, у тому числі бюджетна, складається з двох взаємозв'язаних частин – об'єкта і суб'єкта управління. Об'єктом бюджетного менеджменту є державний та місцеві бюджети, а суб'єктом – система органів представницької, законодавчої та виконавчої влади, які наділені відповідними правами і повноваженнями у сфері управління бюджетним процесом.

Кожна частина відіграє надзвичайно важливе значення. Без об'єкта неможливий сам процес управління фінансовими ресурсами в бюджетній сфері. А діяльність суб'єктів управління визначає якість та результативність бюджетного менеджменту.

Управління державними фінансами не є самоціллю, а виступає обов'язковим елементом регуляторної системи, мета якої полягає у своєчасному виявленні відхилень від прийнятих стандартів, порушень принципів законності, ефективності, доцільності, що дозволяло б у кожному конкрет-

Таблиця 1

Концептуальні підходи вітчизняних вчених щодо розуміння суті дефініції «бюджетний менеджмент»

Автор	Визначення
Благуя І. [1]	Система програмно-цільового управління бюджетами різних рівнів за допомогою бюджетного механізму з метою оптимізації доходів і витрат бюджету з метою забезпечення ефективного вирішення завдань соціально-економічного розвитку територій
Галушка Є. [4, с. 25]	Сукупність процедур, прийомів, методів та функцій, що забезпечують управління бюджетними коштами в процесі їх акумулювання, розподілу та використання і відносинами, що виникли при цьому
Коваленко Л., Зеленський С., Забаштанський М. [6, с. 13]	Процес організації і управління відносинами між суб'єктами бюджетного процесу (законодавчими, виконавчими органами влади, розпорядниками бюджетних коштів), які виникають під час розробки, формування, виконання і контролю бюджетів, спрямований на узгодження інтересів усіх учасників і забезпечення ефективного цільового використання бюджетних коштів
Клець Л. [5, с. 8–9]	Сукупність заходів, форм і методів органів державного управління щодо формування, розподілення, витрачання бюджетних коштів із застосуванням контрольних дій на всіх стадіях бюджетного процесу
Сафонова Л. [9, с. 13]	Система, що складається із двох взаємопов'язаних частин – об'єкта та суб'єкта управління. Незважаючи на підпорядкованість між ними, визначальним є об'єкт управління, тому що без нього процес управління просто неможливий
Миронова Т. [7]	Сукупність взаємозалежних дій, прийомів і методів, які спрямовані на управління бюджетними ресурсами й відносинами, що виникають у процесі руху бюджетних потоків
Михайленко С. [8, с. 25]	Система функцій, принципів, методів, прийомів та процедур, які спрямовані на процес розробки та реалізації управлінських рішень при складанні, розгляді, затвердженні та виконанні бюджету держави та її територіально-адміністративних одиниць
Панкевич Л., Зварич М., Могиляк П., Хомічак Б. [3, с. 39]	Механізм управління розподілом обмежених фінансових ресурсів між різними верствами населення без політичних конфліктів або руйнівних соціальних потрясінь
Тимченко І.О. [10]	Управлінська діяльність, пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням бюджетів, їхнім виконанням
Федосов В., Опарін В., Сафонова Л. та ін. [11, с. 24–25]	Предметом бюджетного менеджменту є бюджетний процес та управління ним, а об'єктом бюджетного менеджменту як системи управління є основний централізований державний фонд грошових коштів – бюджет держави
Фролов С., Скляр І. [2, с. 48]	Сукупність взаємозв'язаних дій (управлінських функцій), прийомів та методів, спрямованих на управління бюджетними ресурсами і відносинами, що виникають у процесі руху бюджетних потоків

ному випадку внести відповідні корективи, посилити відповідальність уповноважених осіб, отримати відшкодування збитків та перешкодити або, принаймні, ускладнити повторення виявлених порушень у майбутньому.

На сьогодні відсутня єдність поглядів щодо визначення сутності дефініції «бюджетний менеджмент» (табл. 1).

З табл. 1 видно, що існують різні погляди щодо сутності дефініції «бюджетний менеджмент», які значно відрізняються одні від одних. У вузькому розумінні сукупність усіх поглядів щодо досліджуваної категорії можна охарактеризувати як багаторівневу систему управління бюджетним процесом, яка включає різні рівні бюджетів. У широкому розумінні, це комплекс взаємопов'язаних функцій, принципів, методів, прийомів та процедур, які використовуються уповноваженими органами та спрямовуються на процес розробки та реалізації управлінських рішень при складанні, розгляді, затвердженні та виконанні бюджету держави та її територіально-адміністративних одиниць з метою забезпечення ефективного та цільового використання бюджетних коштів.

Базою для розвитку бюджетного менеджменту є його функції та принципи. Коваленко Л.О., Зеленський С.М., Забаштанський М.М. досить вдало розглянули функції бюджетного менеджменту. Вони запропонували їх поділити на загальні та конкретні [6, с. 21]. До загальних функцій запропоновано віднести такі: планування, організація, регулювання, облік, контроль, аналіз, стимулювання. Спеціальні, у свою чергу, включають управління доходами, видатками, державним кредитом та боргом, міжбюджетними трансферами. Даний підхід дає можливість розглядати функції бюджетного менеджменту як види управлінської діяльності у процесі формування, розподілу, використання бюджетних коштів та контролю їх руху. Вони є результатом спеціалізації діяльності різних структур в управлінні бюджетними коштами на всіх стадіях бюджетного процесу.

Як уже було зазначено, бюджетний менеджмент також базується на принципах, які визначають основні вихідні положення управління бюджетним процесом. Панкевич Л.В., Зварич

М.А., Могиляк П.Я., Хомічак Б.І., досліджуючи принципи бюджетного менеджменту, ототожнюють їх із принципами бюджетної системи, які визначені в Бюджетному кодексі України [3, с. 13]. Даний підхід є досить дискусійним, оскільки дані принципи не можна вважати принципами бюджетного менеджменту, це значно ширше твердження. Ми є прихильниками підходу, за яким виділяють шість принципів бюджетного менеджменту [6, с. 17–19]: правової регламентації процедур прийняття управлінських рішень, підпорядкованості завданням соціально-економічної політики держави, інтегрованості бюджетного менеджменту з системою управління економікою в цілому, відповідності видатків доходам бюджетів, своєчасності і оперативності прийняття управлінських рішень у рамках бюджетного менеджменту, варіативності управління бюджетними коштами. Уважаємо, що вказані принципи мають ураховуватися при здійсненні бюджетного менеджменту.

Висновки. Таким чином, на сьогодні бюджетний менеджмент можна розглядати як: науку про управління; систему управління бюджетом, яка представлена комбінацією двох елементів – об'єктів та суб'єктів управління; мистецтво, яке «озброює» управлінців конкретними інструментами у бюджетній сфері; один із напрямів фінансового менеджменту; багаторівневу систему управління бюджетним процесом. Однак, на нашу думку, є доцільним уважати, що це – комплекс взаємопов'язаних функцій, принципів, методів, прийомів та процедур, які використовуються уповноваженими органами.

З використанням усіх складових бюджетного менеджменту держава планує та здійснює управління основними бюджетними показниками, за рахунок чого враховуються можливості бюджету щодо впливу на підтримку стійкої економічної динаміки, зайнятості, інвестицій, інновацій, вирівнювання розвитку регіонів. Бюджетний менеджмент спрямований на забезпечення ефективного виконання процедур складання, розгляду, затвердження та виконання бюджету для досягнення економічного та соціального ефекту в умовах зміни зовнішнього середовища.

Список літератури:

1. Благун І.Г. Бюджетний менеджмент : [навч. посіб.] / І.Г. Благун, Р.М. Воронко, М.Л. Бучкович. – Львів : Магнолія-2006, 2007. – 224 с.
2. Бюджетний менеджмент прикордонних територій (теорія і практика) : [навч. посіб.] / С.М. Фролов, І.Д. Скляр. – Суми : СДУ, 2012. – 340 с.
3. Бюджетний менеджмент : [навч. посіб.] / Л.В. Панкевич [та ін.]. – К. : Знання, 2006. – 293 с.
4. Галушка Є.О. Бюджетний менеджмент : [навч.-метод. посіб.] / Є.О. Галушка. – Чернівці : Книга, 2007. – 280 с.
5. Клець Л.Є. Бюджетний менеджмент : [навч. посіб.] / Л.Є. Клець. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.
6. Коваленко Л.О. Бюджетний менеджмент : [навч. посіб.] / Л.О. Коваленко, С.М. Зеленський, М.М. Забаштанський. – К. : Слово, 2011. – 416 с.
7. Миронова Т.Л. Регіональний бюджетний менеджмент / Т.Л. Миронова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://go.mail.ru/search?q=%D0%9C%D0%B8%D1%80%>.
8. Михайленко С.В. Бюджетний менеджмент: стан та оцінка ефективності : [монографія] / С.В. Михайленко. – Одеса : ВМВ, Друк Південь, 2010. – 400 с.
9. Сафонова Л.Д. Бюджетний менеджмент : [навч.-метод. посіб.] / Л.Д. Сафонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 186 с.
10. Тимченко І.О. Регіональний менеджмент / І.О. Тимченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zavantag.com/docs/2247/index-634793.html?page=16>.
11. Федосов В. Бюджетний менеджмент : [підруч.] / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін. ; за заг. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2004. – 864 с.

Мельничук Н. Ю.

Национальная академия статистики, учета и аудита

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТА В УКРАИНЕ

Резюме

В статье рассмотрены теоретические основы осуществления бюджетного менеджмента на современном этапе развития. Выделены и охарактеризованы основные составляющие бюджетного менеджмента. Исследована трактовка сути дефиниции «бюджетный менеджмент» отечественными учеными. Предложен собственный подход понимания сути исследуемой категории. Доказано, что базой для развития бюджетного менеджмента являются его функции и принципы.

Ключевые слова: управление, бюджет, органы управления, бюджетный менеджмент, функции бюджетного менеджмента, составляющие бюджетного менеджмента.

Melnychuk N. Yu.

National Academy of Statistics, Accounting and Auditing

CONCEPTUAL BASIS OF BUDGET MANAGEMENT OF UKRAINE

Summary

The article deals with the theoretical principles of budget management at the present stage of development. The main components of budget management are allocated and described. The interpretation of essence definition «budget management» by various domestic scientists is studied. An own approach due to the studied category understanding is proposed. It is stated that budget management development is based on its functions and principles.

Keywords: management, budget, authorities, budget management, functions of budget management, budgetary management constituents.

УДК 336.71

Сас Х. І.

Університет банківської справи

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ УКРАЇНИ

У період економічної нестабільності актуальності набирають питання антикризового управління, зокрема: місце уряду, центрального банку у співпраці з банком для ефективного існування. У статті проаналізовано вплив держави на діяльність банківської установи у період кризи. Розглянуто різні види державного антикризового регулювання. Проаналізовано роль антикризової діяльності ззовні.

Ключові слова: антикризове регулювання, грошово-кредитна політика, банківський нагляд, ризик, криза.

Постановка проблеми. Високі економічні результати і хороший соціальний рівень життя населення державі безпосередньо залежить від ефективності роботи і фінансового стану банків, фінансування та обслуговування ними суб'єктів економічної діяльності. В сьогоденних умовах робота банків проводиться у важких умовах. Зокрема, зовнішніми дестабілізуючими чинниками, насамперед, можна назвати: девальвацію національної грошової одиниці, підвищення облікової ставки НБУ до 30%, обов'язковий продаж експортної виручки (75%), заборону на дострокове вилучення депозитів населенням тощо.

Це питання є актуальне нині в Україні. У важких макроекономічних умовах (процеси зниження виробництва ВВП поєднуються із значним зростанням цін) необхідним є створення тактичного плану грошово-кредитної політики, який повинен містити в собі перелік заходів щодо зниження інфляції та підтримки економічного зростання. Для подолання кризи і забезпечення цінових стабільності Національному банку необхідно проводити стратегічно і тактично виважену монетарну.

Тому важливою є ефективна підтримка держави, зокрема забезпечення стабільності за умови розробки і використання антикризової політики, яка покликана на передбачення та зменшення наслідків криз.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогоденний день надзвичайно широко в наукових працях та економічній літературі аналізується питання антикризового регулювання економіки. Такі зарубіжні науковці, як А. Деміргук-Кунт, Е. Детражіа, Дж. Гарсія, Дж. Капріо, Р. Крознер, К.-Дж. Ліндгрєн, Є. Назарова, А. Тавасієв, приділили увагу проблемам управління кризовими ситуаціями у банківській сфері. Велику кількість наукових робіт присвячено проблемі антикризового управління та регулювання діяльності банків, серед вітчизняних науковців-економістів це Г. Багратян, О. Барановський, Смовженко Т., Кузнецова А., О. Власюк, М. Волянська, В. Коваленко, О. Коренева, О. Кравченко, О. Крухмаль, В. Міщенко, М. Пацера, І. Скоропад та ін., проблеми антикризової політики Національного банку України у контексті проведення ним грошово-кредитної політики досліджували Б.П. Адамик,